

PAŽYMA Nr. NV-2022-06-03		DOKUMENTAS PASIRAŠYTAS	
VYRIAUSYBĖS IŠVADA Nr.: TAP-22-993 TAIS-22-6643(2)	DĖL IŠMOKŲ VAIKAMS ĮSTATYMO NR. I-621 2, 16, 18 STRAIPSNIŲ IR III SKYRIAUS PAVADINIMO PAKEITIMO BEI ĮSTATYMO DAPILYMO 16 ² STRAIPSNIŲ ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-844		
	Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
	Pateikimo Seimui terminas 2022-05-06	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM)	Nesvarstyta

DALYKINIS VERTINIMAS	Siūlomos pagrįstos priemonės, kurios padės išspręsti nustatytą problemą	Taip
	Siūlomas sprendimas pagrįstas įrodymais (duomenimis, faktine informacija)	Taip
	Teisės akto projektas parengtas laikantis Vyriausybės darbo reglamento reikalavimų dėl derinimo subjektų, terminų, projekto lydimosios medžiagos	Taip
	Teisėkūros procesas buvo įtraukus, užtikrinant tinkamą suinteresuotų asmenų informavimą ir dalyvavimo sąlygas	Netaikyta
TEISINIS VERTINIMAS – TEISĖS GRUPĖS PASTABOS	☐ Esminės ☒ Vertinamojo / tikslinamojo pobūdžio ☐ Redakcinio pobūdžio ir (ar) teisės technikos ☐ Pastabų nėra	

PROJEKTO TIKSLAS	Pateikti Vyriausybės išvadą (iš esmės pritarti, tačiau pasiūlyti tobulinti) dėl Seimo narių (<i>V.Čmilytės-Nielsen, S.Gentvilo, E.Rudalienės ir kt.</i>) grupės pasiūlymų įteisinti galimybę auklėtojams prižiūrėti ikimokyklinio amžiaus vaikus „šeimos darželiuose“, o patiriamas išlaidas tėvams dalinai kompensuoti, skiriant jiems vaiko priežiūros kompensacinę išmoką.
SPRENDŽIAMA PROBLEMA	Seimo nariai siūlo nustatyti: <ul style="list-style-type: none"> auklėtojas – asmuo, už atlygį prižiūrintis ikimokyklinio amžiaus vaiką (vaikus). Auklėtojais vaikų priežiūrą gali vykdyti savo arba tėvų (globėjų) gyvenamosiose patalpose. Auklėtojas vienu metu gali prižiūrėti ne daugiau kaip 5 vaikus. auklėtojo priežiūrą vaikų tėvams (globėjams) išlaidos už vaikų priežiūrą kompensuojamos mokant vaiko priežiūros kompensacinę išmoką. Šios išmokos dydis – 50 proc. sumokėto auklėtojui atlygio, bet ne daugiau kaip 6 BSI (276 eurai).

POREIKĮ KEISTI REGULIAVIMĄ INDIKUOJANTYS SUBJEKTAI IR (AR) ŠALTINIAI	DUOMENYS / ĮRODYMAI
✓ Vyriausybės programa ✓ Praktinės taikymo problemos	<ul style="list-style-type: none"> Vyriausybės programoje (101.3 p.) numatyta skatinti priemones, mažinančias darbuotojų patiriamą spaudimą nesusilaukti vaikų; ieškoti priemonių, skatinančių steigti šeimoms draugišką aplinką (darbovietės darželių steigimas, organizuotas vaikų vežimas į darželius, lankstesnis darbo organizavimas ir kt.). Įstatymo projekto rengėjų teigimu, nors vietų skaičius vaikų darželiuose nuolat didėja, vaikų priežiūros paslaugų prieinamumo problema išlieka opi, nes tėvai, kurių vaikams neužteko vietų darželiuose, patiria dideles išlaidas samdydami aukles arba vienas iš tėvų lieka namuose prižiūrėti vaiką. Vaikai į darželius priimami maždaug nuo 2–2,5 m. amžiaus, o pakankamai išvystytos lopšelių sistemos, kuri suteiktų galimybę palikti, pvz., 6 mėn. vaiką kelioms valandoms, nėra. Tėvai turi galimybę samdyti auklę, bet teisės aktuose jos statusas nėra įtvirtintas. Nėra numatyta ir galimybė kompensuoti išlaidas, patirtas samdant aukles. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. pabaigoje šalyje veikė 739 ikimokyklinio ugdymo įstaigos (mieste – 637, kaime – 102) ir 419 bendrojo ugdymo mokyklų buvo įsteigtos ikimokyklinio ugdymo grupės. Jose buvo ugdoma 121,7 tūkst. 1–6 metų amžiaus vaikų (74,4 proc.). Vaikų priežiūros lopšelių grupes lankė 25 tūkst. 1–2 metų

	amžiaus vaikų, arba 44 proc. šio amžiaus vaikų.
SIŪLOMOS PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS	
Rengėjų pasiūlyta Vyriausybės pozicija dėl Įstatymo projekto, iš esmės laikytina tinkama. Pateikiant taiklius ir išsamius argumentus, siūloma Įstatymo projektą tikslinti, siekiant jo suderinamumo su kitais teisės aktais bei užtikrinant Seimo narių pasiūlytos vaiko priežiūros kompensacinės išmokos taiklumą ir racionalų valstybės biudžeto lėšų naudojimą.	
Projekte siūloma pritarti Įstatymo projektui, bet pasiūlyti Seimui jį tobulinti:	
<ol style="list-style-type: none"> 1) Pritarus Įstatymo projektui ir apibrėžus auklėtojo sąvoką, susiklostys situacija, kai fiziniai asmenys, teikiantys vaikų priežiūros paslaugas, ir švietimo sistemoje dirbantys auklėtojai bus įvardijami vienodai, nors jiems ir jų vykdomai veiklai bus keliama skirtingi reikalavimai. Švietimo sistemoje dirbantis auklėtojas teisės aktuose yra apibrėžiamas kaip asmuo, ugdomas 1 – 5/6 m. vaikus pagal ikimokyklinio ugdymo programą, kuris privalo turėti aukštąjį / aukštesnįjį išsilavinimą, būti baigęs vieną iš mokytojų rengimo ikimokyklinėms įstaigoms / edukologijos studijų krypties programų ir turėti auklėtojo kvalifikaciją. Įstatymo projekte auklėtojui nesiūloma nustatyti tokių reikalavimų. Todėl <u>siūlytina Įstatymo projekte atsisakyti auklėtojo sąvokos ir vietoj jos apibrėžti auklės sąvoką</u>. Taip pat siūloma patikslinti, kad vienu metu auklė gali prižiūrėti ne daugiau kaip 5 vaikus, įskaitant ir jos pačios vaikus. 2) Įstatymo projekte siūloma nustatyti, kad vaiko priežiūros kompensacinės išmokos dydis yra 50 proc. auklėtojui sumokėto atlygio, tačiau negali viršyti 6 BSI. Pritarus šiam siūlymui, vaiko priežiūros kompensacinę išmoką gautų apie 2 500 asmenų ir tam kasmet iš valstybės biudžeto papildomai reikėtų skirti 8,3 mln. Eur. Tokia išmokos dydžio apskaičiavimo tvarka sukeltų administracinę naštą savivaldybių administracijoms ir išmokos gavėjams (kiekvieną mėn. vaiko tėvai turėtų pagrįsti auklėtojui sumokėto atlyginimo dydį, o savivaldybės administracija – apskaičiuoti mokamos išmokos dydį). Todėl <u>siūlytina visiems vaiko priežiūros kompensacinės išmokos gavėjams mokėti vienodo dydžio išmoką, kuri nepriklausytų nuo auklėtojui sumokėto atlyginimo dydžio bei prižiūrimų vaikų skaičiaus ir būtų lygi 5,2 BSI</u>, t.y. tokio pat dydžio kaip ir globos (rūpybos) išmoka, mokama vaikams iki 6 m., kurios tikslas – išlaikyti globojamus (rūpinamus) vaikus. Pritarus šiam siūlymui, vaiko priežiūros kompensacinei išmokai apie 2 500 asmenų mokėti kasmet iš valstybės biudžeto reikėtų papildomai 7,2 mln. Eur. 3) Vienas iš Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodytų tikslų – suteikti tėvams galimybę derinti darbą, karjerą ir vaikų auginimą, tačiau Įstatymo projekte nenustatytas reikalavimas norint gauti vaiko priežiūros kompensacinę išmoką, jiems dirbti. Siekiant užtikrinti nurodytos išmokos taiklumą ir racionalų valstybės biudžeto lėšų naudojimą, <u>siūlytina nustatyti, kad teisę gauti vaiko priežiūros kompensacinę išmoką turi vaiko tėvai, kurie dirba</u>. 4) Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad vaiko priežiūros kompensacinė išmoka siekiama spręsti vaikų priežiūros prieinamumo problemą, kai vaikai nelanko ikimokyklinio ugdymo įstaigų dėl vietų trūkumo. Pagal Švietimo įstatymą, vaikų, kurie dalyvauja ikimokyklinio ugdymo programose valstybinėse, savivaldybių ir nevalstybinėse įstaigose, ugdymą jau finansuoja valstybė. Be to, dalis savivaldybių administracijų, kurios negali užtikrinti šių paslaugų prieinamumo savo įstaigose, iš savo biudžetų lėšų vaikų tėvams ar nevalstybinėms įstaigoms kompensuoja dalį išlaidų. Siekiant išvengti dvigubo vaikų, dalyvaujančių ikimokyklinio ugdymo programose ir kartu prižiūrimų auklėtojų, finansavimo, <u>siūlytina nustatyti, kad vaiko priežiūros kompensacinė išmoka skiriama, jei vaikai nedalyvauja ikimokyklinio ugdymo programose valstybinėse ar savivaldybių (dėl vietų jose trūkumo), ar nevalstybinėse įstaigose</u>. 5) Siekiant išvengti situacijų, kai, prižiūrimo vaiko tėvams tarpusavyje sudarius vaiko priežiūros sutartį ir vienam iš jų prižiūrint savo auginamą vaiką, kitam iš vaiko tėvų būtų skirta vaiko priežiūros kompensacinė išmoka, <u>siūlytina nustatyti, kad vaiko priežiūros kompensacinė išmoka neskiriama, jei auklėtojas prižiūri savo, sutuoktinio, sugyventinio (-ės) auginamą vaiką</u>. 6) Įstatymo projektu siūloma įtvirtinti periodinio pobūdžio išmoką vaikams, skiriamą kiekvieną mėn., tačiau taip pat siūloma nustatyti, kad dėl šios išmokos skyrimo asmenys turėtų kreiptis pasibaigus auklėtojo teikiamai vaiko priežiūrai, bet ne vėliau kaip per 12 mėn. nuo auklėtojo teikiamos vaiko priežiūros pradžios dienos. Siekiant užtikrinti Įstatymo projektu teikiamų siūlymų suderinamumą su galiojančia išmokų vaikams skyrimo tvarka, <u>siūlytina nustatyti, kad asmenys turi teisę kreiptis dėl vaiko priežiūros kompensacinės išmokos skyrimo tokia pačia tvarka kaip ir dėl kitų išmokų vaikams, t. y. nuo teisės gauti šią išmoką atsiradimo dienos</u>. 7) <u>Siūlytina nustatyti, kad priimtas įstatymas įsigalioja 2023-01-01</u>, ir Įstatymo projektą svarstyti Seime kartu su 2023 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektu. 	
Gerosios užsienio šalių taikomos praktikos	Daugumoje Europos valstybių yra įtvirtinti „šeimos darželiai“, nustatant, kad vienas asmuo prižiūri 4–5 vaikus, įskaitant ir kartu prižiūrimus jo paties vaikus. Pavyzdžiui, Norvegijoje vaikus prižiūrintis asmuo gali prižiūrėti ne daugiau kaip 5 vaikus, Anglijoje – ne daugiau kaip 6 vaikus iki 8 m., Airijoje – ne daugiau kaip 5 vaikus (įskaitant savo vaikus), Kroatijoje – ne daugiau kaip 6 vaikus iki 14 m., Lichtenšteine – ne daugiau kaip 5 vaikus (įskaitant savo vaikus iki 16 m.), iš kurių ne daugiau kaip 3 gali būti ne vaikus prižiūrinčio asmens vaikai.

SPRENDIMO ĮGYVENDINIMO KAŠTAI

Rengėjai yra įvertinę papildomų lėšų poreikį Įstatymo projekte numatytoms priemonėms įgyvendinti ir informaciją apie tai pateikę projekte.

Papildomų lėšų poreikis	Įstatymo projektu teikiama siūlymams įgyvendinti kasmet (rengėjų siūlymu – nuo 2023-01-01) iš valstybės biudžeto reikėtų papildomai 8,3 mln. Eur, tačiau pritarus SADM projekte teikiama pasiūlymams – 7,2 mln. Eur valstybės biudžeto lėšų (vaiko priežiūros kompensacines išmokas gautų apie 2 500 asmenų)
-------------------------	---

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Dėl projekto pobūdžio (teikiama Vyriausybės išvada dėl Seime svarstomo Įstatymo projekto) viešosios konsultacijos nevykdytos

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Projektas be pastabų suderintas ŠMSM, Lietuvos savivaldybių asociacija ir Lietuvos švietimo ir mokslo profesinė sąjunga, taip pat patikslintas pagal dalį FM ir TM pastabų (dėl pastabų, į kurias neatsižvelgta / atsižvelgta iš dalies ir kurių nepavyko suderinti darbo tvarka, teikiama derinimo pažyma).

Tarpinstituciniame pasitarime siūlome aptarti likusias nesuderintas TM ir FM pastabas.

Pažymėtina, kad rengėjai taip pat yra atkreipę dėmesį, kad įgyvendinant Vyriausybės programoje įtvirtintą tikslą skatinti šeimos darželių kūrimą, ŠMSM siūlytina įvertinti poreikį tobulinti Mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašą, patvirtintą Vyriausybės 2018-07-11 nutarimu Nr. 679, nustatant, kad fiziniams asmenims (auklėms), kurie teiks ne tik vaiko priežiūros paslaugas, bet ir, turėdami atitinkamą kvalifikaciją, teiks ugdymo pagal ikimokyklinio ugdymo programą paslaugas, mokamos mokymo lėšos už ugdymo paslaugų teikimą.

Likusios nesuderintos pastabos ir pasiūlymai

TM: reguliavimas dėl reikalavimo auklėtojų (auklei) prižiūrėti ne daugiau kaip 5 vaikus yra ribojimas tėvams gauti kompensacinę išmoką tuo atveju, jei auklėtojas prižiūrės daugiau kaip 5 vaikus. Nėra aišku, kas tai kontroliuos. Tėvai turės būti nuolat neapibrėžtoje situacijoje, kadangi nebus žinoma, ar auklėtojas neprižiūri daugiau nei 5 vaikų. Nėra aišku, kokių tikslų yra numatomas vaikų skaičiaus ribojimas. Be to, auklėtojo (auklės) veiklos sąlygos turėtų būti reglamentuotos šią veiklos sritį reguliuojančiu įstatymu, kuriame būtų nustatomi konkretūs reikalavimai tokios veiklos vykdytojams (o ne per išmokos nemokėjimą). (*SADM: siūlomas auklės prižiūrimų vaikų skaičiaus ribojimas svarbus siekiant užtikrinti geriausias vaiko interesus ir teikiamų paslaugų kokybę. Auklės prižiūrimų vaikų skaičiaus kontrolės mechanizmas bus detalizuotas Išmokų vaikams skyrimo ir mokėjimo nuostatuose. Auklės veiklą reglamentuoti atskiru teisės aktu netikslinga, nes vaiką prižiūrinčiam asmeniui nėra keliami kvalifikacijos, higienos normų ir kiti reikalavimai*)

FM: esant ribotoms valstybės biudžeto finansinėms galimybėms, pirmiausia, turėtų būti siekiama remti nepasiturinčias vaikus auginančias šeimas. Neturėtų būti nustatoma naujų išmokų vaikams, kurios mokamos nepriklausomai nuo asmens gaunamų pajamų. Todėl siūloma projektą tikslinti ir pasiūlyti Seimui Įstatymo projekto kol kas nesvarstyti, nes šis klausimas, pirmiausia, turėtų būti svarstomas ir sprendimas priimamas Ministro Pirmininko, finansų ministro ir socialinės apsaugos ir darbo ministro pasitarime dėl 2023–2025 m. planuojamų pasiekti rezultatų ir maksimalių valstybės biudžeto asignavimų sumų. Siūloma nustatyti įstatymo projekto įsigaliojimo datą nuo 2022-09-01 (*SADM: įvertinus neigiamus demografinius pokyčius, taip pat nepakankamai išplėtotą vaikų priežiūros infrastruktūrą, siekiant didesnės vaiko tėvų įtraukties į darbo rinką, turi būti taikomos kompleksinės priemonės, skatinančios šeimas auginti vaikus. Prioritetas turi būti teikiamas ne vien tik nepasiturinčioms šeimoms. Be to, Įstatymo projektu siekiama skatinti šiuo metu daugiausia „šešėlyje“ dirbančias aukles pradėti vykdyti savarankišką veiklą, mokėti mokesčius ir taip užsitikrinti socialines garantijas. SADM pasiūlyta Seimui Įstatymo projekto įsigaliojimo data – 2023-01-01 ir siūloma ją svarstyti kartu su 2023 m. biudžetu*).

PAŽYMĄ PARENGĖ

Daiva Buivydaite-Garbštienė

Vyriausybės kanceliarijos Socialinės politikos grupė, patarėja